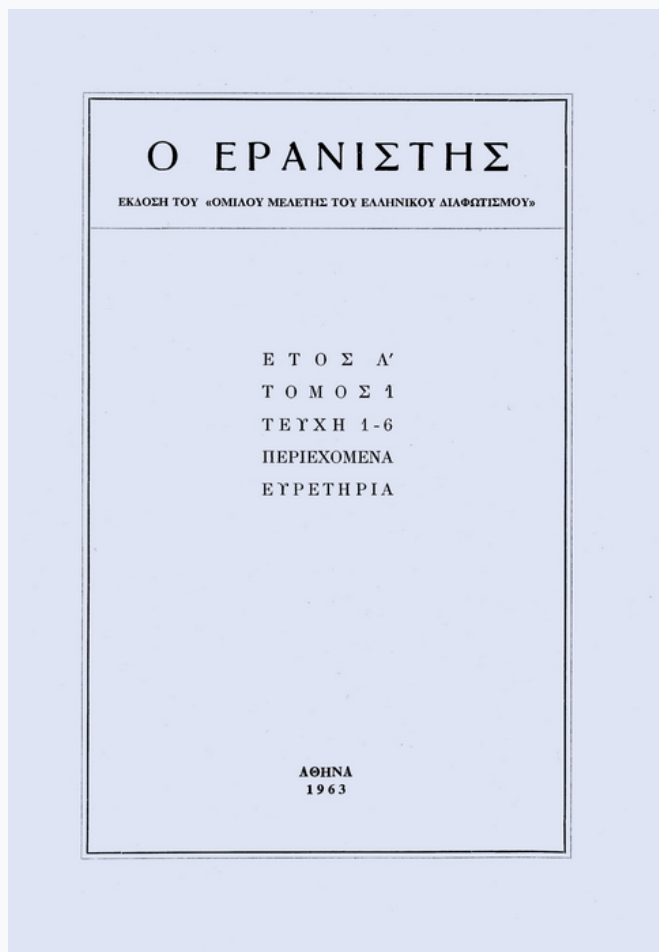

The Gleaner

Vol 1 (1963)

Ελληνο-Πολωνικά του 18ου αι.

Ι. Α. Θωμόπουλος

doi: [10.12681/er.9597](https://doi.org/10.12681/er.9597)

Copyright © 2016, Ι. Α. Θωμόπουλος

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

To cite this article:

Θωμόπουλος Ι. Α. (2016). Ελληνο-Πολωνικά του 18ου αι. *The Gleaner*, 1, 268–271. <https://doi.org/10.12681/er.9597>

ΕΛΛΗΝΟ-ΠΟΛΩΝΙΚΑ ΤΟΥ 18ου αἰ.

Ἐνα γράμμα τοῦ Κυρίου Κ. Θ. Δημαρχᾶ γιὰ τὸν Boscamp μ' ἔφερε νὰ κάνω μιὰ ἔρευνα στὰ Κρατικὰ Ἀρχεῖα τῆς Πολωνίας, στὴ Βαρσοβία καὶ στὴν Κρακοβία.

Ἄν καὶ ὁ τελευταῖος φοβερὸς πόλεμος ἀφάνισε πολλὰ χειρόγραφα, τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ θησαυροῦ τῶν Κρατικῶν Ἀρχείων ἐσώθηκε. Ἡ ἔρευνά μου ἐντοπίζεται στὰ χρόνια τοῦ Διαφωτισμοῦ, ἀκριδέστερα στὸ δεύτερο μισὸ τοῦ 18ου αἰ.

Ἡ πνοή τοῦ Διαφωτισμοῦ καὶ τοῦ Φιλελευθερισμοῦ, ποὺ ζωογονεῖ δλόκληρη τὴν Εὐρώπη, εἶναι καὶ στὴν Πολωνία πολὺ ἰσχυρή. Ἡ διπλωματικὴ δραστηριότητα τῆς Πολωνίας στὸν νοτιοανατολικὸ εὐρωπαϊκὸ χῶρο τὴ φέρνει σὲ συνεργασία μὲ πολλοὺς Ἑλλήνες ποὺ ζοῦσαν στὴν τουρκικὴ τότε Βαλκανικὴ καὶ ἐκινούνταν γιὰ σκοποὺς ἐμπορικοὺς ἢ ἄλλους ἀπὸ τὸ Αἰγαῖο Πέλαγος ὡς τὴ Βαλτικὴ Θάλασσα.

Κατὰ τὴ σύντομή μου ἔρευνα στὰ Γενικὰ Κρατικὰ Ἀρχεῖα τῆς Βαρσοβίας (Archiwum Glowne, Ul. Długa 3, Warszawa) καὶ στὰ Ἀρχεῖα Τσαρτορίσκι τῆς Βαρσοβίας (Archiwum Czartoriskich Wkrakowie) συνάντησα μερικὰ ὀνόματα Ἑλλήνων τοῦ 18ου αἰ.

Στὴ Βαρσοβία κοίταξα κυρίως τὴ «Szafa Popielow» No 370 καὶ 325.

Στὴν Κρακοβία ἡ ἔρευνά μου ἐντοπίσθηκε στὰ Actes relatifs aux Affaires Turques. Miscellanea Turcica.

Πολὺ λυπήθηκα ποὺ δὲν εἶχα καιρὸ νὰ παρκατεῖνω περισσότερο τὴν ἔρευνά μου σ' αὐτὸ τὸ πέλαγος τῶν πολυτόμων καὶ πολυτίμων χειρογράφων (γαλλικῶν, πολωνικῶν, γερμανικῶν, ρωσικῶν, ἰταλικῶν, τουρκικῶν καὶ ἑλληνικῶν) ποὺ σὲ βοηθοῦν ἀποκαλυπτικὰ ν' ἀναστήσεις στὸ στοχασμὸ σου μέσα τὰ γεγονότα, ἀλλὰ καὶ τὸ κλίμα τὸ ἰδεολογικὸ τῆς πολυσήμαντης ἐκείνης ἐποχῆς ποὺ ἐθεμελίωσε τίς ἰδέες τοῦ σημερινοῦ νεοελληνικοῦ κόσμου.

Δίνω ἐδῶ ἀλφαθητικά τὰ ὀνόματα αὐτὰ μὲ τίς ἀντίστοιχες πληροφορίες :

Βασμοῦλος Δωρόθεος, Ἀρχιμανδρίτης στὴν Πόλη. Σῶζεται μιὰ δεβαίωσή του γιὰ τὴ γυναῖκα τοῦ Κύπριου Γιώργη Κάλφα, τὴ Λοξάν-

τρα Γιώργη Κάλφα, ἡ ὁποία ζητεῖ τὰ περιουσιακὰ κατάλοιπα τοῦ συζύγου της ποὺ τὸν σκότωσαν στὸ ταξίδι του πρὸς τὴν Πολωνία. Ἡ δεδαιώση ἔχει χρονολογία 4-3-1777 (Czart. 631, σσ. 201=405). Βλ. καί: Κάλφας.

Βουργάζος Κωνσταντῖνος. Ὁ πολωνὸς ἐπιτετραμμένος στὴν Πόλη Charles Adolphe de Boscamp Lasopolski προσλαμβάνει τὸν Αὔγουστο τοῦ 1765 στὴν Ὑπηρεσία τῆς Πολωνικῆς Πρεσβείας τὸν Constantino Vurnazo, Roumelien Grec de Religion; il parle l' hongrois, le valaque, le turque, le grec, le russe et le polonais». Τὸν τοποθετεῖ στὸ Zaleszczyk, ὅπου ἡ Πολωνικὴ Πρεσβεία εἶχε Σταθμὸ (ἐμπορικὸ καὶ διπλωματικὸ Πρακτορεῖο) στὸ δρομολόγιό Κωνσταντινούπολης-Βαρσοβίας (Czart. 625, σσ. 174=347).

Γεράκης Πέτρος. Grand Postelnik τοῦ Ἀρχοντος τῆς Μολδαβίας. Γαμπρὸς του εἶναι ὁ ἐπίσης Ποστέλνικος Νικολάκης Σοῦτσος. Κατὰ τὸ 1762 μένει στὸ Γιασί τῆς Ρουμανίας. Σ' ἓνα του γράμμα τῆς 1 Φεβρ. 1765 γαλλικὰ γράφει στὸν πολωνὸ ἐπιτετραμμένο στὴν Πόλη: «Mon beau frère M. le Postelnik Nikolaki Suzzò m' ayant charge de continuer avec vous la correspondance...» (Czart. 623) Βλέπε ἐπίσης Czart. 622, σ. 718: Petraqui Yeraqui καὶ σ. 744: P. Jeraki, Grand Postelnik.

Γιακωβάκης Σπαθάρης. Σὲ περιγραφή τοῦ ταξιδιοῦ του ἀπὸ τὴ Βαρσοβία πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολη ὁ πρεσβευτὴς Boscamp, τὸ 1776 μᾶς πληροφορεῖ ὅτι «L' épouse du Prince de Moldavie est fille de Monsieur Spatari Yakovachi, son 1er agent à la Porte» (Czart. No. 840, σ. 601). Στὸν ἴδιο τόμο, φέρεται κομιστὴς ἐγγράφου: «A Monsieur Pangali, à Yassi ou à Chocim, par M. Yakovaki (τῆς 30 Ὀκτωβρ. 1776).

Κάλφας Γιώργης. Ἐμπορευόμενος, ἀπὸ τὴν Κύπρο. Ἀπὸ τὴ Μεσόγειο ὡς τὴ Βαλτικὴ πηγαίνει περνώντας ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη. Τὸν ἐδολοφόνησαν καθὼς περνοῦσε τὴν Πολωνία. Ἡ γυναίκα του Λοξάνδρα, ποὺ μένει στὴν Πόλη, ὅταν ἔμαθε τὸ σκῶμά του, παρουσιάζεται στὴν Πολωνικὴ Πρεσβεία τῆς Πόλης καὶ ζητεῖ τὰ πράγματά του, τὰ ὁποία εἶχε οἰκαιοποιηθεῖ ὁ Ἀντώνης Crutta, Ἑλληνο-Ἀλβανὸς ὑπάλληλος τῆς πολωνικῆς Πρεσβείας. (Czart. 631, σσ. 201=405), ὅπου δεδαιώση τοῦ Ἀρχιμικανδρίτη Δωρόθεου Βασμούλου ὑπὲρ τῆς Λοξάντρας Γιώργη Κάλφα. Στὴ σ. 196-395 θρίσκειται ἀναφορὰ τοῦ ἐπιτετραμμένου Charles Boscamp πρὸς τὸ δεσπολεῖν τῆς Πολωνίας μὲ χρονολογία 14 Μαρτίου 1777 καὶ ἰδιόχειρη ὑπογραφή τῆς Λοξάντρας

Γιώργη Κάλφα. Στις σσ. 322=643 και 430=861 υπάρχει η απόλογια του Antoni Crutta. Τέλος στη σ. 429=841 σώζεται η αίτηση του Α. Crutta προς το βασιλιά της Πολωνίας να παρέμβει στους Τούρκους υπέρ αυτού.

Καρατζάς, δραγουμάνος της Πόλης ως το 1774. Βλ.: Ύψηλάντης.

Λάσκαρης Ξενοπούλος. (Lascaris di Zenopoli). Γράφει ιταλικά στον Giuliani, επιτετραμμένο της Πολωνίας στην Πόλη, επιστρέφοντας από «lungi viaggi in Littuania». Η επιστολή είναι της 21-1-1742 (Czart. 619, σσ. 98 και 347).

Λογας Γιάννης. (Giovani Logas). Σώζεται ιταλική επιστολή του της 2 Μαρτίου 1743 στον Giuliani στην Πόλη από την Dancica (=γερμ. Danzig, πολων. Gdansk). (Czart. 616, σ. 399).

Λοξάντρα Γιώργη Κάλφα. Βλ.: Κάλφας.

Νικόβουλος Παναγιώδωρος. Grand Chambellan de S.A. Mgr le Prince de Moldavie, στο Γιασί. Πολλές επιστολές του ιταλικές, γαλλικές και μία ελληνική σώζονται, γραμμένες μεταξύ 1760 και 1770 σε διάφορους τόμους του Αρχείου Czartoriski στην Κρακοβία. Η αυτόγραφη ελληνική επιστολή του δείχνει καλά μορφωμένο πρόσωπο.

Ξενοπούλος. Βλ.: Λάσκαρης.

Πάγκαλος. Διπλωματικός υπάλληλος της πολωνικής Πρεσβείας. Μένει στην Πόλη, στο Γιασί και στο Chocim, όπου οι Πολωνοί έχουν εμπορικά και διπλωματικά κατεστήματα. Ο Πάγκαλος ανήκε στο κινούμενο προσωπικό της Πρεσβείας, ως διπλωματικός ταχυδρόμος και έμπιστος ακόλουθος του Πρέσβευς. Διετέλεσε επίσης και γραμματέας της πολωνικής Πρεσβείας, στην Πόλη. Εργάσθηκε και στην Πολωνική Σχολή Ανατολικών Γλωσσών στην Πόλη. Σώζονται στο Γεν. Κρατ. Αρχείο της Βαρσοβίας (Archiwum Głowne, Pp. 425) δύο επιστολές του προϊσταμένου του Πολωνικού Προξενείου στην Πόλη Everard προς τον Πάγκαλο στο Chocim. Οι επιστολές αυτές είναι γραμμένες τον Οκτώβρη του 1776. Και στο Αρχείο Czartor. της Κρακοβίας Νο 626, σ. 253 και Νο 840, σ. 589 και συχνά στις εκθέσεις Boscamp συναντούμε αυτόν τον Πάγκαλο. Είναι μάλλον Τζιώτης ο Πάγκαλος αυτός, από τους Παγκάλους της Πόλης, που συναντούμε λίγο αργότερα.

Παλλάδης Θεόδωρος. Από το Γιασί γράφει στην Πόλη στον πολωνό επιτετραμμένο Giuliani στις 23 Ιουλίου 1740 ευχαριστώντας τον «για τη σωτηρία του». Σήμερα στη Ρουμανία ένας από τους πιο ονομαστούς ζωγράφους λέγεται Θεόδωρος Παλλάδης· γεννήθηκε στο Γιασί το 1871. (Czart. 619, σ. 85). Βλ. και τον επόμενο.

Παλλάδης Κωνσταντῖνος. Βλ. : Παλλάδης Θεόδωρος.

Σούτσος Νικολός. Ἀλληλογραφεῖ ἀπὸ τὸ Γιάσι μὲ τὸν πολωνὸ ἐπιτετραμμένον Giuliani στὴν Πόλη κατὰ τὰ χρόνια 1750-1760. (Czart. No 621, σσ. 213, 220 καὶ 289 καὶ ἄλλες).

Υψηλάντης Ἀλέκος. Ὁ προϋστάμενος τοῦ Πολωνικοῦ Προξενείου στὴν Κωνσταντινούπολη γράφει στὴ Βαρσοβία στὸν Charles Boscamp στίς 18 Μαρτίου 1774 : «...Je ne dois pas oublier de marquer à Votre Excellence que la place de vice-dragouman de la Porte ici a été donnée il y a 15 jours à Aleco Psilandi, après que le jeune Karatza, neveux du vreau dragouman de la Porte au camp en a été privé». (Warsr. Arch. Glowne, Popiel. 425).

Στὸ Εὐρετήριο τοῦ Ἀρχείου Czartoryski τῆς Κρακεβίας ἀναγράφονται καὶ ἄλλα ἑλληνικὰ ὀνόματα : Γαλάνης, Χρυσολωρᾶς, Εὐγένιος Βούλγαρης, Ἀνδρέας Βασιλειάδης, Φιλιππουπολίτης κ. ἄ. Δυστυχῶς δὲν εἶχα τὸν καιρὸ νὰ συνεχίσω τὴν ἔρευνά μου, μάλιστα καθὼς μὲ δυσκόλευε ἡ νέα σελίδωση τῶν χειρογράφων, ἡ ὁποία δὲν ἀντιστοιχεῖ μὲ τίς παραπομπές τοῦ Εὐρετηρίου. Εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνῃ ἀνετη, συστηματικὴ καὶ ἐξαντλητικὴ ἔρευνα τῶν Ἀρχείων χειρογράφων τῆς Πολωνίας. Τοῦτο ὄχι μόνον γιὰ νὰ βρεθοῦν κι ἄλλοι Ἑλληγες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἀλλὰ καὶ γιὰτὶ πολλὰ πολωνικά, ρωσικά, τουρκικά, ἰταλικά καὶ γαλλικά ἔγγραφα ἀναφέρονται σὲ γεγονότα καὶ ζητήματα πολὺ σημαντικά γιὰ τὴν ἱστορία τῆ νεοελληνικῆ : διπλωματικὲς ζυμώσεις τῆς ἐποχῆς, ἀλληλογραφία τοῦ βασιλιᾶ τῆς Πολωνίας μὲ τὸ Λουδοβίκο 16ο τῆς Γαλλίας, περιγραφὴ σεισμοῦ στὴν Πόλη, ἐξαγορὰ αἰχμαλώτων κ.ἄ.

Ι. Α. Θωμόπουλος